

Gemeentebestuur

Aan
de Gemeenteraad

Nummer   SBC/2003/79
Bijl.nr   103
Onderwerp   vaststellen stadsjaarverslag inclusief jaarrekening 2002

Hierbij bieden wij u het stadsjaarverslag ter vaststelling aan. Het jaarverslag omvat tevens de jaarrekening 2002 en het sociaal jaarverslag 2002. De delen 1 (samenvatting) en 2 (productenrekening) zijn bijgevoegd. Deel 3 (de financieel-technische beheersrekening) ligt net als voorgaande jaren voor u ter inzage bij de raadsgriffie. Het exemplaar dat u bijgaand ontvangt betreft een klad-versie. In de laatste week van mei ontvangt u een definitief gedrukt exemplaar van deel 1 (samenvatting) waaraan de delen 2 (productenrekening) en 3 (beheersrekening) op CD-rom zijn toegevoegd.

Nieuw dit jaar is dat er geen sprake meer is van afzonderlijke dienstjaarverslagen. Er is immers met ingang van het jaar 2002 in materiële zin geen sprake meer van een dienstenstructuur. Daarvoor in de plaats is nu sprake van programma's, sectoren en bedrijven. Alle onderdelen hebben over 2002 een jaarverslag gemaakt, dat primair als intern verantwoordingsdocument is bedoeld. Deze jaarverslagen vormen intern de basis van het voorliggende stadsjaarverslag als extern verantwoordingsdocument. Net als vorig jaar liggen alle interne jaarverslagen voor u ter inzage bij de raadsgriffie.

Gekoppeld aan het uitbrengen van één jaarverslag annex jaarrekening in plaats van diverse afzonderlijke (dienst)rekeningen is dit jaar ook nieuw dat er door de accountant één accountantsverklaring en controle-rapport is uitgebracht. Voorheen werd per dienst één verklaring met controle-rapport door de accountant afgegeven.

Verder is nieuw dat op grond van de gewijzigde duale verhoudingen de accountant zijn verklaring en het controle-rapport dit jaar rechtstreeks aan uw raad heeft gericht in plaats van aan ons College.

Om de toegankelijkheid van stukken te vergroten hebben wij als bijlage 1 bij dit voorstel een handreiking gevoegd met een overzicht welke onderdelen van het jaarverslag in het bijzonder van belang zijn voor elk van de raadscommissies.

Voordat wij ingaan op hoe wij de in 2002 behaalde resultaten waarderen, willen wij onder de aandacht brengen dat het jaar 2002 een bijzonder jaar was in die zin dat pas aan het eind van dat jaar het meerjaren(beleids)programma (MJP) is vastgesteld. Uiteraard is er ook lopende het jaar 2002 al rekening gehouden met datgene wat in het kader van het MJP in wording was. Wat dat betreft was er sprake van een elkaar wederzijds beïnvloedend proces: de praktijk van alledag versus de toekomstgerichtheid van het MJP. Dat maakt het wel minder goed mogelijk om het MJP als uitgangspunt te nemen voor een oordeel over de uitgevoerde werkzaamheden in 2002. Daarvoor is dit document van nog te recente datum. Het jaarverslag over 2003 zal zich daar beter toe lenen. Anders ligt het met het Grote Steden Beleid (GSB). Het convenant GSB dateert uit 2000 en zal in 2005 mogelijk worden gecontinueerd. Alle aanleiding derhalve om in het kader van het jaarverslag 2002 aandacht te besteden aan de vorderingen op de doelstellingen van het GSB. Opgemerkt kan daarbij overigens worden dat er een grote mate van onderlinge samenhang bestaat tussen MJP en GSB.

Resultaten 2002

In het navolgende geven wij aan hoe wij de in 2002 behaalde resultaten waarderen en waar naar ons oordeel nader onderzoek of bijsturing gewenst is. Achtereenvolgens gaan wij in op de resultaten met betrekking tot:

1. de beleidsvoortgang inclusief de uitvoering van het GSB in 2002;
2. de bedrijfsvoering;
3. het financiële jaarresultaat.

Aansluitend geven wij reactie op het controle-rapport bij het jaarverslag 2002 dat door de accountant aan u is aangeboden. Hierbij rapporteren wij tevens over de realisatie van het verbeterplan dat wij naar aanleiding van het jaarverslag 2001 hadden vastgesteld.

Tot slot presenteren wij ons eerste College Onderzoeks Programma (COP) waarin wij laten zien naar welke onderwerpen wij –mede op basis van de in dit jaarverslag 2002 gepresenteerde resultaten- nader onderzoek zullen doen.

Alvorens deze punten afzonderlijk te behandelen, beschouwen we eerst de beleids-, bedrijfsvoerings- en financiële resultaten over 2002 in onderlinge samenhang.

Terugblikkend op het jaar 2002 constateren wij met voldoening dat er in 2002 veel in de stad is gerealiseerd. De confrontatie met datgene wat we ons hadden voorgenomen in de begroting 2002 maakt duidelijk dat we onze voornemens voor een belangrijk deel daadwerkelijk weten te realiseren. De behaalde resultaten zijn te danken aan de inspanning van velen, zowel binnen als buiten de organisatie. Er is dan ook sprake van een collectief resultaat waar we trots op mogen zijn.

In algemene zin was in 2002 sprake van een goede en gecontroleerde productie, zowel in de sectoren en bedrijven als met betrekking tot de programma's. We stellen vast dat de toenemende aandacht van de afgelopen jaren om meer gecontroleerd te produceren zijn vruchten begint af te werpen: we bepalen weloverwogener vooraf onze resultaten als we afspreken wat we gaan doen en zijn daardoor ook beter in staat om daadwerkelijk na te komen wat we hebben toegezegd. Door deze systematische aanpak worden sterktes en zwaktes in ons werken eerder maar ook beter zichtbaar. Zwakke punten kunnen en worden op die manier gericht worden aangepakt. Zo stellen we vast dat met name op het gebied efficiency (doelmatigheid) en effectiviteit (doeltreffendheid) nog te winnen is. We gaan hierop verderop hier nog nader op in.

Het voordelige rekeningresultaat over 2002 bedraagt € 16,275 mln. Dit resultaat is hoger dan in 2001 (€ 8,52 mln) en het resultaat zoals dat bij de Interimnota 2002 in september 2002 werd voorzien (€ 4,8 mln). Het ruime voordelige resultaat lijkt daarmee enigszins op gespannen voet te staan met onze conclusie van een goede en gecontroleerde productie. Echter het rekeningresultaat wordt grotendeels veroorzaakt door onvoorziene meevallers aan de inkomstenkant en een financieel beleid dat ten grondslag lag aan de begroting 2002 en uitgaat van het principe dat inkomsten pas worden meegenomen wanneer hierover absolute zekerheid bestaat. Zo kon het zich voordoen dat sinds de Interimnota forse meevallers bleken. De belangrijkste betreft:

- € 3,1 mln hogere algemene uitkering die pas in maart j.l. bleek op grond van de zogenaamde maart-circulaire van het rijk. Hierin bleek de volledige uitkering van de behoedzaamheidsreserve door het rijk. Tot 2002 werd hiermee in de begroting geenszins rekening mee gehouden. Met ingang van de begroting 2003 hebben we dit uitgangspunt reeds –mede op advies van de provincie- gewijzigd en is in de ramingen reeds rekening gehouden met 50% uitkering van de behoedzaamheidsreserve.
- € 2,8 mln vrijval van de reservering die in 2001 was opgenomen als verplichting voor vakantiegeld personeel. Ultimo 2001 leken nieuwe wettelijke regels (nieuwe Comptabiliteitsvoorschriften) een dergelijke reservering dwingend voor te gaan schrijven. Ondanks dat gemeenten hiertegen protesteerden leek geen andere keus mogelijk en werd ten laste van het rekeningresultaat 2001 een bedrag van € 2,8 mln gereserveerd. Echter ultimo 2002 maakte de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bekend zijn zienswijze te hebben aangepast conform het advies van o.a. gemeenten (o.a. VNG en 100.000+ gemeenten). Op grond daarvan wordt het reserveren voor vakantiegeld van

personeel min of meer verboden en hebben wij de reservering uit 2001 alsnog ten gunste van het resultaat in 2002 laten vrijvallen.

Wanneer het behaalde rekeningresultaat wordt gecorrigeerd op o.a. bovenstaande ontwikkelingen is in feite sprake van een financieel resultaat dat vergelijkbaar is met het resultaat zoals dat in voorgaande jaren werd gerealiseerd. Van het totale rekeningresultaat is € 4,8 mln het gevolg van onderuitputting en voordelige inkomstenontwikkelingen op budgetten van sectoren en bedrijven. Dit is circa 1% ten opzichte van de totale (exploitatie-)omzet die in 2002 werd gerealiseerd. Ook in relatie tot onze GSB-doelstellingen 2004 boeken we op diverse terreinen positieve resultaten. Het gaat de goede kant op. Diverse doelstellingen die voor 2004 waren gesteld, zijn in 2002 al volledig gerealiseerd. Toch is ook enige bescheidenheid hier op zijn plaats en blijft alertheid geboden. Enerzijds ligt niet in alle gevallen onomstotelijk vast dat juist door onze inspanningen doelstellingen zijn gehaald. Ook ontbreken op diverse onderdelen actuele meetgegevens. Verder blijkt ondermeer uit een recente publicatie van Nyfer dat wij ten opzichte van onze oorspronkelijke doelstellingen redelijk scoren, maar dat onze ontwikkeling ten opzichte van die van andere vergelijkbare gemeenten op sommige onderdelen achterblijft. Dat wil zeggen dat onze positie in de rangorde ten opzichte van andere gemeenten niet gewijzigd is. Ook uit diverse specifieke benchmarks –momenteel inventariseren wij alle benchmarks waaraan Dordrecht deelneemt- blijkt dat Dordrecht in het algemeen redelijk 'scoort'. Echter een totaalbeeld over alle beleidsterreinen heen ontbreekt vooralsnog. Via de Kadernota en begroting 2004 zullen wij op die terreinen waar daartoe aanleiding bestaat, voorstellen doen over te nemen maatregelen.

Met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van onze producten en dienstverlening zijn wij in 2002 gestart met een organisatiebreed kwaliteitstraject met behulp van een model van het Instituut Nederlandse Kwaliteitszorg (INK). De organisatie is gestart om met behulp van dit model te bepalen waar we staan. Dit levert –ook ten opzichte van vergelijkbare organisaties- een redelijk positief beeld op. Dit beeld wordt bevestigd door de diverse prijzen en nominaties die onze organisatie ook in 2002 diverse malen in de wacht wist te slepen. Toch werken we ook hier aan verdere verbetering en ontwikkeling en is het onze ambitie om binnen enkele jaren een zichtbaar en meetbare stap vooruit te hebben gedaan.

1. Beleidsvoortgang inclusief de uitvoering van het GSB in 2002

Onderstaand onderbouwen wij onze conclusie dat onze beleidsvoornemens in 2002 voor een belangrijk deel zijn gerealiseerd met een aantal belangrijke wapen-feiten. Voor de uitgebreid overzicht verwijzen wij u naar het jaarverslag zelf (hoofdstuk 1 paragraaf 1.4 'beleidsverantwoording').

BESTUUR:

Met het programma Bestuurlijke Vernieuwing werd een verbetering beoogd van de kwaliteit van het lokale bestuur en een verkleining van de afstand tussen de burger en het bestuur. Wat betreft de resultaten in 2002 van dit programma kan onder meer gemeld worden dat er sprake is van een nieuw besturingsmodel met o.a. een raadsgriffie, dat er een digitaal panel van Dordtse burgers is gerealiseerd dat door de Raad en het College kan worden bevraagd en dat er een elektronisch loket is gerealiseerd.

WIJKEN:

Door op basis van programma-management aan het behoud en verbetering van de leefbaarheid van de wijken te werken kan optimaal gestuurd worden op resultaten. Resultaten in 2002 zijn de in diverse wijken afnemende criminaliteitsdruk en gevoelens van onveiligheid, een afnemend aantal werklozen en een stijgende waardering van het woonklimaat in een aantal wijken.

REGIO

De afgelopen jaren is samen met de overige 7 Drechtsteden een basis van vertrouwen gelegd, die nog verder zal worden uitgebouwd. Doel is de ontwikkeling van de Drechtsteden op de nationale agenda te krijgen. In 2002 is gewerkt aan versnelde uitvoer van de tien grootste projecten in Drechtstedenverband o.a. Spoorzone, Hoogwaardig Openbaar Vervoer en Kombi/Leerpark.

FYSIEKE ONTWIKKELINGEN

De fysieke ontwikkeling is gericht op een duurzame stedelijke ontwikkeling van Dordrecht.

Behaalde resultaten zijn onder meer:

- uitvoering wijkverkeersplannen;
- mobiliteitsplan Drechtsteden;
- regionaal collectief vraagafhankelijk vervoer voor WVG-ers en ouderen

Uitvoering Grote Steden Beleid

Dit jaar is er aanzienlijke vooruitgang geboekt in het realiseren van de doelstellingen van het protestedenbeleid. Deze doelstellingen zijn overigens ook terug te vinden in het MJP.

De onderstaande doelstellingen zijn of gerealiseerd, of zijn zodanig ver ontwikkeld dat ze - geëxtrapoleerd in de tijd - redelijk eenvoudig te realiseren zijn. Het gaat om:

- De ontwikkeling van het stedelijke werkloosheidspercentage;
Het werkloosheidspercentage ligt eind 2002 op 53% boven het landelijk gemiddelde. In 2001 was dit percentage 61%. Doelstelling voor 2004 is 50%.
- De daling van het aantal uitkeringsgerechtigden;
Het aantal uitkeringsgerechtigden is met 21% gedaald naar 4.432. Doelstelling voor 2004 is maximaal 5.040 uitkeringsgerechtigden.
- De groei van de stedelijke werkgelegenheid;
De stedelijke werkgelegenheid is in 2002 gegroeid naar 51.099. Doelstelling in 2004 is minimaal 50.100.
- De groei van het aantal banen in de recreatie en het toerisme;
In recreatie en toerisme is het aantal banen toegenomen van 943 naar 1164.
- De toename van het aantal bezoekers in de binnenstad;
Er is sprake van een duidelijke toename van het aantal bezoekers en de omzet in de Dordtse binnenstad.
- De prestaties in het Voortgezet Beroeps Onderwijs;
Het percentage geslaagde in Dordrecht en in Nederland komt steeds dichterbij elkaar: In Dordrecht 94% en landelijk 95%.
- Vermindering van het aantal moeilijk vervulbare vacatures;
Er is sprake van een aanzienlijke daling van 600 naar 100
- Het bereik van het peuterwerk is verbeterd;
Gelet op de groei wordt de doelstelling van groei met 70% voor mogelijk gehouden. Exacte meetgegevens ontbreken.
- De subjectieve veiligheid is met 5% verbeterd in 2004;
Dit percentage is in 2001 bereikt.
- 75% van de 12-17 jarigen is positief over de uitgaansvoorzieningen in de stad.
Dit percentage is in 2001 bereikt.

Bij andere doelstellingen dan de genoemde is een kwalitatieve vooruitgang zichtbaar. Zo worden in de Binnenstad en in Oud Krispijn goede resultaten geboekt. Evenals andere gemeenten kan Dordrecht deze resultaten echter nog niet kwantificeren. Aangevend wordt dat daar in 2003 of 2004 landelijke metingen voor worden uitgevoerd.

Bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is inmiddels ook het besef doorgedrongen dat de afgesproken doelstellingen voor gemeenten soms moeilijk te hanteren zijn. Reden hiervoor is de veelheid van exogene factoren die gemeentelijke prestaties beïnvloeden. Zo staan gemeentelijke doelstellingen die betrekking hebben op werkgelegenheid in 2003 als gevolg van landelijke ontwikkelingen al weer onder druk. In het MJP hebben we melding gemaakt van het feit dat een aantal doelstellingen niet gehaald zullen worden, zoals vroegtijdige schooluitval, de meeste leefbaarheidsdoelstellingen, het terugdringen van het sociale isolement in de wijken en de modal-split doelstelling.

In het kader van de voorbereiding van de volgende convenantperiode laten we momenteel de doelstellingen herijken en richten we ons binnen de gemeentelijke organisatie en met onze contractpartners op het bereiken van meer samenhang tussen de verschillende doelstellingen.

De landelijke ervaring heeft geleerd dat grote steden problematiek c.q. de aanpak ervan vaak een stadsgrensoverschrijdend karakter heeft. Vanuit die optiek is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties in 2002 een uniek experiment aangegaan met de Drechtsteden voor "regionaal grote steden beleid". Het doel is om conclusies te trekken uit de samenwerking binnen de Drechtsteden, met Dordrecht als typische GSB-stad, ten behoeve van nieuwe GSB-convenanten. Het experiment loopt tot midden 2004. In 2002 is voortvarend gewerkt aan inhoudelijke activiteiten. Er is een 'O'-meting uitgevoerd, waarmee voor het eerst zaken als leefbaarheid, veiligheid, economie, kwaliteit van wonen en dergelijke op een regionale schaal in "rapportcijfers" in kaart zijn gebracht. Een voorlopige interpretatie is dat de regio achterblijft in "hoogwaardigheid" van wonen, werken, economie, bevolkingssamenstelling. Deze cijfers zullen in 2003 leiden tot een regiobrede discussie over regionale scenario's. Op deze manier blijkt het experiment een impuls voor de regionale samenwerking.

Eveneens is in 2002, door Berenschot die het experiment volgt, onderzoek gedaan naar de regionale samenwerking, waarmee een basis is gelegd voor latere conclusievorming door BZK. Het experiment wordt begeleid door een ambtelijke commissie met vertegenwoordigers van de "spiegelregio's" Rotterdam, Parkstad Limburg (Heerlen) en IJsselvallei (Zwolle) en van de provincie Zuid-Holland, VNG en diverse ministeries. Er blijkt veel belangstelling en waardering voor onze voortgang en aanpak.

2. Bedrijfsvoering

Een goede bedrijfsvoering is een noodzakelijke randvoorwaarde om de ambities van het bestuur waar te kunnen maken. Datgene wat het bestuur voorstaat, dient te worden gerealiseerd door de dagelijkse inzet van medewerkers binnen de organisatie. Een organisatie die onderdeel uitmaakt van een steeds veranderende omgeving. Het daar goed op inspelen, stelt eisen aan de organisatie. Het Organisatie Ontwikkeling & Sturing-traject (OO&S) is er op gericht de resultaatgerichtheid en realisatiekracht van de organisatie in belangrijke mate te verbeteren. Daarbij is een onderscheid te maken naar enerzijds het versterken van de inhoud, het verbeteren van de kwaliteit en het boeken van meer en betere resultaten en anderzijds een herstructurering van de organisatie. In het jaar 2002 is langs beide lijnen gewerkt aan het versterken van de organisatie. Voor wat betreft het reorganisatietraject is er voor gekozen om in het jaar 2002 al zoveel mogelijk te werken conform de nieuwe organisatie-structuur. Gedurende het jaar is stap voor stap toegewerkt naar het ook formeel wijzigen van de organisatiestructuur per 1 januari 2003. Concreet betekende deze keus dat vanaf 1 januari 2002 is gewerkt met programma's, sectoren en bedrijven en een Algemene Directie en dat vanuit deze organisatorische basis is gewerkt aan het versterken van inhoud, kwaliteit en resultaten. Het reorganisatietraject is in 2002 grotendeels afgerond.

In het kader van het kwaliteitstraject is er voor gekozen het INK- managementmodel als drager te kiezen. Na een korte voorbereidingperiode is door vrijwel alle sectoren met behulp van INK – positiebepalingen een beeld geschetst waar het betreffende organisatieonderdeel staat op het gebied van kwaliteitsontwikkeling en welke verbeterpunten gerealiseerd moeten worden. Deze verbeterpunten zijn opgenomen in de sectorjaarplannen 2002. Op die manier is het kwaliteitstraject goed verbonden met de planning- en controlcyclus.

PERSONEELSBELEID

In januari 2002 werd de nota "Personeelsbeleid 2002-2004; kaders voor (ver)nieuw(d) personeelsbeleid" vastgesteld. In deze nota zijn de volgende doelen vastgesteld voor het personeelsbeleid:

1. het ondersteunen van de bedrijfsvoering door het ondersteunen van het management en de organisatie op het gebied van Personeel en Organisatie, zodat zij optimaal worden gefaciliteerd bij het realiseren van de doelen van de organisatie;
2. het vorm en inhoud geven aan de ontwikkeling van medewerkers, vanuit het besef dat permanente ontwikkeling zowel voor medewerkers als organisatie van grote betekenis is;
3. het ontwikkelen van aantrekkelijk, onderscheidend en goed werkgeverschap.

Deze drie doelstellingen zijn uitgewerkt in een groot aantal doelstellingen op deelgebieden. De voortgang bij deze doelstellingen is als volgt:

Ziekteverzuim:

Oorspronkelijke doelstelling voor 2002: 7,5 % medio 2002 naar aanleiding van ziekteverzuim over 2001 bijgesteld;

Gerealiseerd: een ziekteverzuim van 8,65% lager dan in 2001 (9,3 %).

Gezondheidsmanagement:

Doelstelling: voorkomen ziekteverzuim:

Gerealiseerd: instellen Arbo-commissie

Waarderingsgesprekken:

Doelstelling: jaarlijks een waarderingsgesprek met 80% van de medewerkers

Gerealiseerd: Door de aandacht van het OO&S traject niet gehaald. Inhaalslag in 2003.

Persoonlijke Ontwikkelings Plannen (POP)

Doelstelling: Jaarlijks afspraken over een POP met 1/3 van alle medewerkers

Gerealiseerd: Het aandeel stijgt maar voldoet nog niet aan de doelstelling

Opleidingen:

Doelstelling: Elke sector stelt een opleidingsplan op tot minmaal 2% van de loonsom

Gerealiseerd: Door de aandacht voor het OO&S traject circa 1%.

Wet SAMEN

Doelstelling; eind 2004 bestaat 10% van het personeel uit allochtonen

Gerealiseerd: op 31 december 9,2%

Telewerken en flexibele kantoren:

Doelstelling: opstellen van een nota over deze onderwerpen.

Gerealiseerd: Concept plan van aanpak was begin 2003 gereed.

Bij de behandeling van het jaarverslag 2001 heeft de gemeenteraad aandacht gevraagd voor het personeelsbeleid, met name op het gebied van de personele uitgaven, de inhuur van derden en het ziekteverzuim. Over het ziekteverzuim is in het bovenstaande verwoord dat het verzuimpercentage is gedaald ten opzichte van 2001 en dat in de tweede helft van 2002 een fors pakket aan maatregelen is getroffen om het ziekteverzuim verder terug te dringen. Een verdere daling in 2003 wordt als gevolg hiervan verwacht. Over de andere onderwerpen het volgende. In het najaar van 2002 is een analyse uitgevoerd naar de ontwikkeling van de kosten van personeel en externe inhuur in 2001. Deze analyse hebben wij aan u aangeboden. Naar aanleiding van die analyse zijn voorstellen gedaan om stapsgewijs de kwaliteit en het gebruik te verbeteren van registratie en rapportage over formatie, bezetting en externe inhuur. Deze voorstellen zullen in 2003 worden uitgevoerd. De personele uitgaven zijn in 2002 ten opzichte van 2001 gestegen met 17%. Dit was op begrotingsbasis ook in overwegende mate voorzien (er

is sprake van een relatief beperkte overschrijding op rekeningsbasis van € 0,3 mln) en is volledig te relateren aan een toename van de totale omzet van de gemeente. Ook de inhuur van derden is in 2002 ten opzichte van de inhuur in 2001 gestegen. De redenen van deze stijging zijn de krapte op de arbeidsmarkt en benodigde capaciteit voor de voorbereiding en uitvoering van grote investeringsprojecten in de stad. Dit maakt het meer dan in voorgaande jaren noodzakelijk om een beroep te doen op inhuur van derden. De verwachting is dat dit beroep in 2003 minder zal zijn.

Verder hebben wij in 2002 een start gemaakt met een nieuwe impuls om integriteit beleidsmatig de plaats en aandacht te geven die het verdient. Zo is in mei 2002 is het Aanbestedingsbeleid Dordrecht 2002 vastgesteld, waarin behalve aan juridische ook aan integriteitaspecten aandacht wordt besteed. Verder is in 2002 besloten het inkoopproces verder te professionaliseren o.a. door een Bureau Inkoop en Aanbestedingen in te stellen en onder te brengen bij de sector Stafdiensten.

Verder is een begin gemaakt met het actualiseren van het Uitvoeringsplan Integriteit uit 2000. Daarbij zijn voorstellen gedaan om te waarborgen dat integriteit een vast aandachtspunt wordt in de jaarcyclus van 'kiezen, sturen en verantwoorden'. In het jaarplannen voor 2003 heeft dat vorm en inhoud gekregen. Sectoren en bedrijven hebben hierin uitgewerkt hoe in 2003 uitvoering aan het integriteitsbeleid zal worden gegeven.

INFORMATIE- EN COMMUNICATIETECHNOLOGIE

Het jaar 2002 stond in het teken van de ontwikkeling van Dordrecht als Electronische gemeente (E-gemeente). Een aantal grote projecten werd volgens planning gerealiseerd. Daarbij werd naast de bedrijfsvoering vooral geïnvesteerd in de vraagkant: elektronisch loket, de website, het raadsinformatiesysteem en de communicatie met de stad. Al deze activiteiten werden bekroond met de uitreiking van de webwijzer-award begin 2003. Hieruit blijkt de nationale waardering van de visie van Dordrecht op de ontwikkeling van de E-gemeente. Afgezien van deze nationale waardering is het belang E-gemeente met name gelegen in het verbeteren van het contact met de burger.

JURIDISCHE ZAKEN

In 2002 is een aantal producten tot stand gekomen in het kader van juridisch risicomanagement. Voorbeelden hiervan zijn het vormgeven aan het aanbestedingsbeleid, de wijziging van de organisatieverordening en een nieuwe mandaatregeling. In het reorganisatieplan voor de juridische functie, dat in het kader van OO&S is vastgesteld, zijn voorwaarden geschapen om meer aandacht te kunnen gaan besteden aan juridisch risicomanagement en juridische kwaliteitszorg op concernniveau.

COMMUNICATIE

Het belang van een goed verlopend communicatieproces wordt steeds groter. Met het oog daarop hebben wij in juni de notitie "wij werken aan de in- en externe communicatiekaders" vastgesteld. Daarin staan de kaders voor het communicatiebeleid, is de communicatiestrategie vastgesteld en omschreven hoe daaraan concreet gewerkt gaat worden. De communicatie naar de burger vormt hierin een centraal thema en heeft nadrukkelijk onze blijvende aandacht.

3. Financiële jaarresultaat 2002

Het voordelig exploitatie-resultaat van de jaarrekening 2002 bedraagt € 16,275 mln. Zoals gezegd wordt dit voordelige resultaat in hoofdzaak veroorzaakt door incidentele niet voorziene inkomsten-meevallers. De onderbesteding van de sectoren is relatief beperkt en overwegend technisch van aard. Vooruitlopend op het bij de Interimnota 2002 verwachte positieve resultaat over 2002 heeft de gemeenteraad (op basis van een voorstel in de begrotingsbrief 2003) ermee ingestemd om een bedrag van € 4,8 mln in te zetten voor Strategische Investerings (SI). Voorts is het bij het opmaken van de jaarrekening nodig gebleken om ten laste van het resultaat een

tweetal voorzieningen te voeden voor een bedrag van in totaal € 530.000,-. Per saldo is er sprake van een resterend exploitatie-overschot van € 10,8 mln. Wij stellen voor dit bedrag toe te voegen aan de algemene reserve.

Wat betreft de investeringskredieten zijn de uitgaven in 2002 ten aanzien van de Strategische Investeringskredieten in vergelijking met voorgaande jaren fors toegenomen (€ 18,3 mln in 2002 tov € 10,7 mln in 2001). Net als in voorgaande jaren wordt voorgesteld om alle restant-investeringskredieten over te hevelen naar het begrotingsjaar 2003. In totaal betreft het hier een bedrag van € 59,5 mln (2001: € 55,7 mln). In verhouding tot het totaal aan beschikbaar gestelde kredieten in 2002 (€ 194,6 mln) is dit 30%. In 2001 was deze verhouding ongeveer gelijk.

4. Verklaring en controle-rapport accountant

Bij het jaarverslag annex jaarrekening 2002 is door de accountant een goedkeurende verklaring afgegeven. Deze verklaring is opgenomen in het jaarverslag. Bij deze verklaring is tevens een controle-rapport uitgebracht. Alle adviezen die de accountant in het controle-rapport geeft, worden door ons College onderschreven. Onderstaand geven wij op enkele specifieke onderdelen een korte reactie of toelichting op onze voorgenomen aanpak. Wij herhalen opmerkingen/adviezen van de accountant hierbij niet. Kortheidshalve verwijzen wij hiervoor naar het controle-rapport.

Mbt punt 2 'definitie zuiver rekeningresultaat'

Wij onderschrijven het advies van de accountant om te komen tot een definitie/kaderstelling van het begrip 'zuiver rekeningresultaat'. In 2003 zullen wij hiervoor een kader ontwikkelen en ter vaststelling aan uw raad voorleggen. Volledigheidshalve merken wij nog wel op dat wij bij de jaarrekening 2001 zijn gestart met de presentatie van een gezuiverd rekeningresultaat. Ten opzichte hiervan hebben wij in de jaarrekening 2002 één en ander verder ontwikkeld. Een zuivere definitie werd tevens bemoeilijkt door onduidelijkheden rondom nieuwe Comptabiliteitsvoorschriften. Nu hierover duidelijkheid bestaat, kan de kaderstelling bij het jaarverslag 2003 verder worden afgerond.

Mbt punt 3.1. 'activerings- en afschrijvingsbeleid'

In lijn met de opmerking van de accountant zullen wij ultimo 2003 zullen zij een herziene richtlijn voor activerings- en afschrijvingsbeleid afronden en ter vaststelling aan u voorleggen.

Mbt punt 3.2 'grondexploitaties'

Het advies van de accountant om criteria te laten vaststellen op basis waarvan voor verlieslatende complexen worden gevormd,2 onderschrijven wij. Bij de behandeling van de prognose van het Grondbedrijf voor 2004 –die wij zullen aanbieden ter behandeling in de raad van 2 juli a.s.- zullen wij meer uitgebreid op dit punt reageren. Overigens zijn wij met de accountant van mening dat wij met de huidige frequente jaarlijkse opstelling van een prognose van het Grondbedrijf beschikken over een adequaat instrument waarmee inzicht wordt geboden in de vermogenspositie van het Grondbedrijf.

Mbt punt 3.3 'specificatie en onderbouwingen van tussenrekeningen c.a.'

De kwaliteitsslag die begin 2003 in gang is gezet om tussenrekeningen te specificeren en te analyseren zullen wij –in lijn met het advies van de accountant- voortzetten en waar nodig intensiveren. Ook zullen wij maatregelen treffen om één en ander structureel op orde te houden.

Mbt punt 3.4 'onderlinge vorderingen en schulden'

Zoals is aangegeven door de accountant is bij de afstemming van onderlinge vorderingen en schulden in de jaarrekening 2002 in technisch opzicht een voorziening getroffen van € 1,8 mln. Afwikkeling van de betreffende posten vindt momenteel plaats. Uitgangspunt hierbij is dat de getroffen voorziening in 2003 alsnog volledig vrij zal vallen ten gunste van de exploitatie.

Mbt punt 3.5 tot en met 3.8 'rubricering, reserves en voorzieningen'

De adviezen van de accountant op deze onderdelen onderschrijven wij volledig. Actie op deze punten was reeds gedeeltelijk in gang gezet o.a. eliminatie BTW-component. Op de overige punten zullen wij op korte termijn verbetermaatregelen in gang zetten. Bedoeling daarbij is de resultaten hiervan in het jaarverslag 2003 zichtbaar te maken en hierover dan ook afzonderlijk verslag uit te brengen.

Mbt punt 4.3 Staat van restant-kredieten

Het advies van de accountant om deze staat verder te detailleren en te voorzien van een toelichting onderschrijven wij. Overigens is detail-informatie opgenomen en ligt voor u ter inzage als onderdeel van de sectorjaarverslagen. Het vergroten van de zichtbaarheid van investeringen in de jaarcyclus hebben wij in het algemeen al aan de orde gesteld bij de discussie over de inrichting van de jaarcyclus. Daarin hebben wij reeds toegezegd om in elk geval grote investeringsprojecten expliciet in stukken zichtbaar te maken en toe te lichten. Het advies van de accountant ondersteunt deze zienswijze en zullen wij in onze uitwerking van dit onderdeel nadrukkelijk betrekken.

Mede op basis van het accountantsrapport zijn wij ons er van bewust dat –ondanks het niet negatieve beeld- op onderdelen nog nadere acties nodig zijn om voorbereid te zijn op de aanstaande wijzigingen met betrekking tot het accountsoordeel. Immers met ingang van het begrotingsjaar 2004 wordt de reikwijdte van het accountantsoordeel vergroot en de relatie tussen uw raad en de accountant verstevigd. Het accountantsoordeel bij de jaarrekening zal niet meer alleen de getrouwheid maar ook de rechtmatigheid omvatten. Dit stelt hogere eisen aan het financieel beheer. De hiervoor noodzakelijke voorbereidingen en maatregelen zullen wij tijdig in gang zetten en treffen.

Verbeterplan naar aanleiding van het jaarverslag 2001

In de accountantsrapporten over het jaarverslag 2001 is een aantal verbeterpunten gesignaleerd met betrekking tot de interne bedrijfsvoering en het bestuurlijke informatiesysteem. Deze verbeterpunten vormden geen beletsel voor het afgeven van een goedkeurende verklaring, maar behoeften uiteraard wel onze aandacht. Naar aanleiding hiervan hebben wij in september 2002 een "Verbeterplan Jaarverslag 2001" vastgesteld. Daarbij zijn ook de opmerkingen van de accountant betrokken uit de eerder uitgebrachte Stadsmanagementletter 2001 (de interne bedrijfsvoeringstoets die de accountant uitvoert als voorloper op de controle bij de jaarrekening). Een rapportage over de realisatie van dit verbeterplan is als bijlage 2 bijgevoegd. Het merendeel van de verbeterpunten zijn uitgevoerd. Nog openstaande acties zullen in 2003 worden uitgevoerd in combinatie met de verbeterpunten naar aanleiding van het jaarverslag 2002. Over de stand van zaken zullen wij bij het jaarverslag 2003 opnieuw verslag uitbrengen.

5. College Onderzoeks Programma (COP)

Met ingang van dit jaar presenteren wij naast het jaarverslag het college onderzoeksprogramma (COP). Dit betreft een nieuw stuurinstrument, dat in 2002 is ontwikkeld en bedoeld is voor het uitvoeren van onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door ons gevoerde bestuur, dit conform de wettelijke taak, als opgenomen in artikel 213A van de gemeentewet. Mede op basis van onze bevindingen aan de hand van het jaarverslag 2002 hebben wij voor de komende periode (najaar 2002 tot voorjaar 2003) het volgende programma bepaald:

derde kwartaal 2003:	inhuur externen
vierde kwartaal 2003:	vergunningverlening: opzet en werking van besluitvorming over vergunningaanvragen
eerste kwartaal 2004:	organisatiecultuur toezicht en handhaving
tweede kwartaal 2004:	naleving aanbestedingsprocedures

Het onderzoeksprogramma voor 2003/2004 is opgenomen in bijlage 3.

Bij de inrichting van de jaarcyclus van 'kiezen, sturen en verantwoorden' is bewust gekozen om eerst het jaarverslag uit te brengen en vervolgens verbindingen te leggen naar eventuele bijstellingen van het lopende en komende begrotingsjaar. Het instrument waarmee het laatste gebeurd is de Kadernota (2004). Begin juni zullen wij de Kadernota 2004 aan u aanbieden met het oog op behandeling in de raad van 1 juli a.s.. Wij stellen u daarom voor thans het jaarverslag 2002 vast te stellen en de begroting 2003 te wijzigen conform het in het jaarverslag opgenomen ontwerp-besluit.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van DORDRECHT

H.W.M. Wesseling
Secretaris

R.J.G. Bandell
burgemeester